

VITA MARINA

Zeebiologische documentatie
Verschijnt maandelijks

25e jaargang nr. 8 - augustus 1975

INHOUD: 16 bladzijden
TWEEKLEPPIGEN pag. 95—102
AQUARIOLOGIE pag. 55—58
LITERATUUR pag. 51—52
VARIA MARITIMA pag. 301—302

VERGETEN FOSSIEL

Twee Franse onderzoekers hebben onlangs een fossiel geïdentificeerd dat gedurende 67 jaar vergeten op een plank in een Amerikaans laboratorium heeft gestaan. Het fossiel werd onlangs aangeboden aan de academie van wetenschappen in Parijs door Pierre Paul Grasse, die zei dat het was thuisgebracht door de onderzoekers Jacques Forest en mevrouw Michèle de Saint-Laurent.

Het fossiel heeft iets van een zeekreeft en een garnaal en het werd in 1908 voor de kust van de Filippijnen op 185 meter diepte gevonden door het oceanografisch schip Albatros. De soort heeft 60 miljoen jaar geleden geleefd.

De Amerikaanse onderzoekers die het fossiel niet hadden kunnen thuisbrengen, hadden het gekonserveerd in alcohol neergezet op een plank in een zoölogisch laboratorium en er is daarna 67 jaar niet meer naar omgekeken.

Het dier „*neogryphea inopinata*” is theoretisch sinds het eoceen tijdperk verdwenen.

De twee Franse onderzoekers die het fossiel hebben kunnen identificeren, vinden hun ontdekking zo belangrijk voor de studie van de evolutie van het hoger ontwikkelde schaaldier, dat zij om een nieuwe expeditie voor de Filippijnse kust vragen.

Gloria Maris

DUBBELNUMMER

Zoals indertijd aangekondigd is het augustusnummer weer een dubbelnummer. Hierna zal tot besluit van deze jaargang ook het decembernummer het dubbele aantal bladzijden bevatten.

CRO-MAGNON MENS ALS SCHELPEVERZAMELAAR

De titel is wat tendentieus, want de bewijzen dat de Cro-Magnon mens zich naast zijn dagelijkse huishoudelijke bezigheden ook zou hebben beziggehouden met het verzamelen van schelpen, is niet geleverd. Wel is in de holen in Frankrijk waar de Cro-Magnon mens heeft geleefd, de schelp *Cypraea rufa* (L.) gevonden. Een schelp die nu nog steeds in souvenirwinkels te koop wordt aangeboden, waaruit men heden ten dage nog steeds cameeën vervaardigt en die de prachtige Nederlandse naam van Brandend haardvuur heeft gekregen.

Deze soort is afkomstig uit de Indopacific en zijn aanwezigheid in de grotten van de Cro-Magnon mens is een bewijs, dat de oermens van Europa reeds „handelsbetrekkingen” onderhield met ver afgelegen oorden. Niemand zal precies kunnen bewijzen hoe een en ander tot stand kwam, hoe men zich verplaatste — te voet, per boot of vlot —, maar de aanwezigheid van de schelpen duidt in ieder geval op contacten tussen oermensen.

Een andere soort is de tijgerslak, *Cypraea tigris* (L.), die teruggevonden is in een prehistorische woonkuil in St. Mary Bourne at Hants in Engeland.

Zijn verwante soort *Cypraea pantherina* Lightfoot, afkomstig uit de Rode Zee, is in meerdere Saxische vrouwengraven in Kent, Engeland, teruggevonden. Wat de betekenis van de schelp in het graf is, blijft onbekend. Opvallend is evenwel dat ook de oermens geobsedeerd is geweest door schelpen (pracht).

VRAAG EN ANTWOORD

Vraag 2.

De heer Leenders te Brugge vraagt naar de herkomst en betekenis van het woord malacologie.

Antwoord 2.

Het woord malacologie is samengesteld uit de Griekse woorden malakos en logos. Malakos betekent zacht of week. En zoals u weet, behoren de schelpdieren tot de stam der weekdieren of Mollusca, welk laatste woord is afgeleid van het Latijnse woord mollis, dat eveneens zacht of week betekent. In het woord malacologie slaat het deel „malaco” dus op weekdieren.

Logos betekent woord en kan van daaruit ook worden vertaald door gedachteninhoud, rede, verstand. In talloze samenstellingen in onze taal wordt de uitgang „logie” gebruikt in de betekenis van kunde, d.w.z. bekwaamheid in enig vak van wetenschap, zoals natuurkunde.

De herkomst van het woord malacologie, zoals hiervoor geschetst, voert rechtstreeks naar de betekenis ervan, te weten weekdierkunde. Met deze benaming doelt men dus op de tak van wetenschap, die zich bezig houdt met de diergroep der weekdieren, hetgeen meer inhoudt dan alleen het bestuderen van de schelpen zonder daarbij tevens de dieren zelf te betrekken. Ter onderscheiding wil men dit laatste wel eens aanduiden met conchyliologie, hetwelk men dan zou moeten vertalen door schelpenkunde. Merkwaardigerwijs volgt dit onderscheid niet uit de beide woorden, want het Griekse woord konchulion, waarvan conchyliologie is afgeleid, betekent niet alleen schelp, maar veeleer nog schelpdier. Eigenlijk zijn conchyliologie en malacologie elkaar overlappende begrippen. De malacologie strekt zich uit tot alle weekdieren, ongeacht of zij een schelp bezitten. Tot het terrein der conchyliologie behoren schelpbezittende dieren, ook al zijn het geen weekdieren.

SCHELPE IN POMPEI

Bij de opgravingen in Pompei werden ook de resten gevonden van wat mogelijk een schelpencollectie is geweest, die toen behoord kan hebben aan de Natuur Historische Sociëteit van Pompei. Het betrof drie soorten en wel de jacobsmantel-*Pecten jacobaeus* (L.), een *Conus textile* (L.) en een pareloester afkomstig uit de Indische Oceaan.

Van deze sociëteit moet ook de bekende natuuronderzoeker Plinius lid zijn geweest. Hij was degene, die voor het eerst de zwembewegingen van de Pectinidae heeft beschreven. We zouden dus eigenlijk ons artikel over de Pectinidae van Europa aan Plinius hebben moeten opdragen.

HARING EN POEZIE

Gij, smulpaap, die de haring eet, hebt gij
wel eens bedacht,
hoe wreed dat arme stomme dier wel
werd om hals gebracht.

De haring, die daar zielloos ligt,
van kop en graat ontdaan,
Wat moet er in dat haringhart wel niet
zijn omgegaan.

De vader van een groot gezin
is hij misschien geweest,
nu draagt mama het weduwkleed,
de kleintjes zijn verweesd.
Wie weet welk machtig ideaal er leefde
in zijn borst.

Hoe klopte wel zijn hart misschien voor
vaderland en vorst.
Wie nu nog haring eten durft, die heeft
een hart van steen.

Maar ja, wat zijn ze lekker niet,
we nemen er nog één!

★

We hadden graag de naam van de dichter
vermeld, maar die is ons helaas onbekend.
Kan iemand ons helpen?

VERGEET BIJ VERHUIZING NIET UW
NIEUWE ADRES DOOR TE GEVEN!
ANDERS MIST U DE VITA!